Arap Alevilerde Cenaze Ritüelleri

Volkan Ertit
volkanertit@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
13.10.2026

Önerilen Atıf: Ertit, Volkan (2025). Arap Alevilerde Cenaze Ritüelleri. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.24nze (Erişim Tarihi: 13.10.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Arap Alevileri (Nusayrîler), özellikle Adana, Hatay ve Mersin'de yaşayan, sır temelli bir inanç sistemine sahip etno-dinsel bir topluluktur. Cenaze ritüelleri, biyolojik bir son olarak değil, tenasüh (reenkarnasyon) inancı çerçevesinde ruhun yolculuğunun bir parçası olarak görülür. Geleneksel cenaze pratikleri, dini olduğu kadar toplumsal dayanışmayı pekiştiren karmaşık bir süreçtir. Ritüellerin dört temel aşamaya sahip olduğu söylenebilir: Ölümün duyurulması: Ğızzem (tellal) tarafından haber verilir; cenaze evde yıkanır. Gömülme: İlk gün yalnızca erkekler mezara gider, dualar okunur. İkinci gün kadınlar da katılır. Yas pratikleri: Kadınlar beyaz tülbent takar, erkekler tıraş olmaz; ev 7 gün ziyaret edilir. 7'si töreni: En önemli aşamadır; hırısi veya kamhi çorbası veya etli pilav dağıtılır, kalabalık bir namaz kılınır. Son 30 yılda şehirleşme, bireyselleşme ve ekonomik zorluklar, bu ritüellerin dönüşümüne yol açmıştır. Geleneksel uygulamalar (örn. kadınların mezara gitmemesi) esnetilmiş, dini otoritelerin rolü azalmıştır. 7'si töreni hala önemini korurken, ritüeller artık kimliksel bir aidiyet ifadesi olarak işlev görür; kolektif bağları güçlendirme işlevini büyük ölçüde yitirmiştir. Bu değişim, modernleşmenin dini kodları aşındırmasına tipik bir örnektir.

Anahtar Kelimeler: Crier, Funeral Rituals, Hırisi Soup, Seventh-day Ceremony, Social Solidarity, Transmigration

Toplumsal ve Teolojik Arka Plan

Arap Aleviliğinde ölüm, yalnızca biyolojik bir son değil, ruhun bir bedenden diğerine geçişi olarak yorumlanır. Tenasüh (reenkarnasyon) inancı, ölümün son olmadığına, ruhun başka bir varlıkta yeniden hayat bulacağına dair güçlü bir kabule dayanır. Bu durum, cenaze ritüellerine ruhun yolculuğuna dair saygı ve dikkatle yaklaşılmasını gerektirir. Diğer taraftan, topluluk yaşamında cenazeler, bireylerin toplum içindeki saygınlığının, ailenin itibarının ve dinsel sadakatin de sınandığı sosyal olaylara dönüşür. Bu nedenle, Arap-Alevilerde geleneksel cenaze ritüelleri yalnızca dinî

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

değil, aynı zamanda sosyo-kültürel bir işlev görür.

Geleneksel Arap Alevi cenaze ritüelleri birkaç temel evreye ayrılır:

1. Ölümün Duyurulması ve Hazırlık:
Ölüm gerçekleştiğinde ilk olarak ğızzem denilen tellal mahallede dolaşarak yüksek sesle ölüm haberini duyurur. Bu duyurunun ardından hocalar, akrabalar ve komşular cenaze evine gelirler. Cenaze mümkünse evde yıkanır; bu işlemde aile bireyleri ve yakın akrabalar hazır bulunur.

2. Gömülme, 2. Gün Namazı ve Hımlen Yemeği:
Cenaze yıkandıktan sonra cenaze namazı kılınır ve mezar yerine gidilir. Ancak ilk gün kadınlar (ölen kişinin eşi, annesi ya da kızı dahil) mezar başına gitmezler. Bir Arap-Alevi hocanın okuduğu dualar ile mezar başında erkekler dua ederler ve ellerindeki toprak parçasını mezara doğru fırlatırlar. Cenazenin ikinci günü tekrar mezarlığa gidilir ve bu sefer kadınlarda mezar başına kadar giderler. Yine bir Arap-Alevisi hoca tarafından okunan dualardan sonra eve dönülür ve Hımlen denilen yemek ve namaz organizasyonu için hazırlıklara başlanır.

3. Yas Pratikleri ve Taziye Süreci:
Kadınlar, yas süresince başlarına beyaz tülbent (yağlık) bağlar, erkekler ise tıraş olmaz. Radyo ve televizyon açılmaz. Ölenin evi özellikle ilk 7 gün boyunca ziyaret edilir.

4. “7’si” ve Mevlit:
Arap Alevileri için cenazenin 7’sinin neden yapıldığı halk arasında teolojik olarak bilinmiyorsa da 7’si tüm cenaze organizasyonu içinde en çok önem verilen gün ve tören durumundadır. Bir nevi cenaze organizasyonunun resmi kapanış törenidir. Cenaze sahipleri ilk günden başlayarak 7’sine hazırlanırlar. Cenazeye gelemeyen kişiler 7’sinde giderek görevlerini yapmış sayılırlar. 7’sinde düzenlenen namaz en kalabalık namazlardan biridir. 2-3 koyun kesilerek yalnızca dinî tören günlerinde pişirilen hırısi ya da kamhi denilen çorbalar veyahut da etli-nohutlu pirinç pilavı yapılır.

7'sinin yapılmaması -en azından şimdilik- düşünülememektedir. 7'sine verilen önemden dolayı namaz kılınacak evdeki yastıklar, yorganlar, perdeler sökülüp yıkanır. Namaz yemeğini boşanan kişiler, regl döneminde olanlar ve o an üzerinde pantolon olanlar yapamamaktadır.

Arap Aleviler arasında geleneksel olarak son derece yoğun biçimde yaşanan cenaze ritüelleri, son otuz yılda önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşümün temel dinamikleri arasında şehirleşme, bireyselleşme, dinsel otoritelerin etkisini yitirmesi, ekonomik zorunluluklar ve toplumsal kontrol mekanizmalarının zayıflaması yer alıyor görünmektedir. Bugün Arap Aleviler içinde cenazeler, hâlâ kimliksel ve duygusal bir aidiyetin dışavurumu olmakla birlikte, kolektif bağları yeniden üreten törensel kodlar olma işlevini büyük ölçüde yitirmiştir. Modernleşme ile yaşanan dinsel kodların aşınmasına somut bir örnek olarak okunabilecek bu dönüşüm, yalnızca Arap Aleviler için değil, pek çok geleneksel topluluk için benzer biçimlerde yaşanmaktadır.

Sonuç

Bir zamanlar teolojik inançlara ve kolektif toplumsal pratiklere derinden bağlı olan Arap Alevi cenaze ritüelleri, modernleşme süreciyle birlikte gözle görülür bir dönüşüm geçirmektedir. Tenasüh (ruh göçü) inancına dayanan bu ritüeller, yalnızca ruhun yolculuğunu işaret etmekle kalmaz, aynı zamanda aile onurunun, topluluk içi dayanışmanın ve dinsel bağlılığın kamusal ifadesi olarak işlev görürdü. Ancak Adana'da yapılan saha gözlemleri, bu uygulamaların çoğunun zayıfladığını ya da simgesel bir hâl aldığını göstermektedir.

7'si töreni ve yas işaretleri gibi bazı temel unsurlar varlığını sürdürse de, bu unsurların anlamı dönüşmüştür. Artan şehirleşme, bireyselleşme, ekonomik zorluklar ve dinî otoritelerin etkisinin azalması, ritüel biçimlerine olan bağlılığın zayıflamasına yol açmıştır. Günümüzde Arap Alevi topluluğunda cenaze pratikleri daha çok kültürel ve duygusal

aidiyetin ifadesi olarak işlev görmektedir; toplumsal denetim ya da dinî yükümlülük mekanizmaları olarak taşıdıkları geleneksel rol ise büyük ölçüde yitirilmiştir. Bu dönüşüm, Türkiye'deki geleneksel toplulukların yaşadığı sekülerleşme ve toplumsal değişim süreçlerinin bir yansımasıdır.

Kaynakça & İleri Okumalar

Ertit, Volkan. 2022. "Transformation of Funeral Rituals in Arab Alawites of Adana: Less Costly, Less Tiring." *Turkish Culture and Haci Bektash Veli Research Quarterly* 101: 211-234. doi:10.34189/hbv.101.008.

Göde, Halil Altay, and Hüseyin Kürşat Türkan. 2015. "A Study on Death Beliefs and Rituals in Arab (Nusayri) Alevis of Karaağaç." *Turkish Culture and Haci Bektash Veli Research Quarterly* 73 (April): 67-88.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir